જયસેનાયાર્યકી ટીકા. અલૌકિક ટીકા હૈ, સારા જૈનદર્શનકા માખણ, સાર ભર્યા હૈ. યહાં ચાલતે હૈ ક્યા ? ક્યા ભાવસે મોક્ષ હોતા હૈ ? વો બાત ચલતી હૈ. આત્મા વસ્તુ હૈ, જ્ઞાનાનંદ ધ્રુવ સ્વરૂપ ઔર પર્યાયમેં અશુદ્ધતા હૈ તો ઓ આત્માકો –પાંચ ભાવ હૈ પાંચ ભાવ, ઉસમેં પરમપારિણામિકભાવ તો ત્રિકાળી ધ્રુવ અવિનાશી વસ્તુ હૈ. સમજમેં આયા ? એ આગળ કહેગા, વો નિષ્ક્રિય હૈ ભાઈ. નિષ્ક્રિયની સિદ્ધાંતમાં ગાથા નીકળે છે, પંચાસ્તિકાયમાં ટીકામાં, એ સિદ્ધાંતમાં પારિણામિકને નિષ્ક્રિય કહ્યું છે પંચાસ્તિકાયની ગાથા ઉપરની ટીકા. જયસેનાચાર્યની ટીકામાં શ્લોક છે. " નિષ્ક્રિયો પારિણામિકઃ " ભગવાન આત્મા ધ્રુવ સ્વરૂપ જો નિષ્ક્રિય હૈ, ઉસમેં પરિણતિ નામ પર્યાય નામ અવસ્થાકી ક્રિયા નહીં, તો વો મોક્ષકા કારણ નહીં. સમજમેં આયા ? તો મોક્ષકા કારણ કૌન હૈ, યે બાત યહાં આચાર્ય સિદ્ધ કરકે લોગોંકો કહેતે હૈ–

સૂન ભૈયા, પાંચ ભાવમેં પારિણામિકભાવ જો ત્રિકાળી હૈ વો તો શુદ્ધ ધ્રુવ હૈ. હવે પારિણામિકના જો તીન ભેદ લીયા થા– અશુદ્ધ પારિણામિકકા તીન બોલ, જો દસ પ્રાણ, પાંચ ઇન્દ્રિય– લીયા તો હૈ પારિણામિકમેં ઉસકો પાંચ ઇન્દ્રિય ભાવઇન્દ્રિય હોં ઔર વીર્ય મન–વચન–કાયાકી કંપનમેં જો વીર્ય હૈ વો વીર્ય યહાં, કંપન દૂસરા. ઐસા દસ પ્રાણરૂપે જીવન. યે અશુદ્ધ પારિણામિકભાવ, પારિણામિક ઉસકો પારિણામિક કહા, લ્યો, અશુદ્ધ ભાવમેં તો કર્મકી નિમિત્તતા આતી હૈ, પણ ઐસા યહાં નહીં ગીનનેમેં આયા વો દસ પ્રાણરૂપી કી પર્યાય પાંચ ઇન્દ્રિય, મન, વચન, ને શ્વાસ ને આયુષ્યની યોગ્યતાપણે જો અંદર પરિણમન હૈ, એ અશુદ્ધ પારિણામિકભાવકા ભેદ હૈ. સમજમેં આયા ? ઔર ભવ્યત્વ અને અભવ્યત્વ, યે તીન બોલ જો તત્ત્વાર્થસૂત્રમેં લીયા હૈ, વો તીનોં અશુદ્ધ પારિણામિકભાવકા કથન હૈ, ઉસમેં ત્રિકાળી જીવન શક્તિ ભગવાન પારિણામિકભાવ સ્વભાવરૂપ, ઓ તો ત્રિકાળી ધ્રુવ હૈ, સમજમેં આયા ? એ ધ્યેય કરને લાયક હૈ, પણ મોક્ષકી પર્યાય ને મોક્ષકા કારણ ભાવ, ઓ ઉસમેં નહીં. સમજમેં આયા ?

આગળ કહેગા ધ્યેય તો હૈ યહ ત્રિકાળ ભગવાન ધ્રુવ સ્વરૂપ, જ્ઞાનકા દળ, સમજમેં આયા ? જૈસા અરીસામેં શીશા, અરીસાકો શીશા કહેતે હૈ ને ? ઉસકી પર્યાય વર્તમાનમેં સ્વચ્છતાકે કારણ અગ્નિ બરફ આદિ દીખતે હૈ, યે અગ્નિ, બરફ નહીં હૈ. યહ તો

અરીસાકી વર્તમાન સ્વચ્છ અવસ્થા હૈ. પણ ઓ અવસ્થાકે પીછે અરીસાકા જો દળ પડા હૈ, વો મૂળ ચીજ અરીસાકી હૈ સમજમેં આયા ? એમ આત્મામેં પર્યાય જો ચલતી હૈ. રાગાદિ કે ક્ષયોપશમ આદિ, એક સમયકી પર્યાય ઉસકો યહાં પારિણામિકમેં ગીનનેમેં આયા હૈ. અશુદ્ધ પારિણામિકમેં ગીનનેમેં આયા હૈં.

ઉપશમ, ક્ષયોપશમ, ક્ષાયિક ખરેખર તો પારિણામિકકી પર્યાય હૈ પણ યહાં કહેતે હૈ કે ક્યા ભાવે મોક્ષ હોતા હૈ ? તો પહેલે તીનકો અશુદ્ધપારિણામિક ગીનકે, હવે ભવ્યત્વકા ક્યા હુઆ યહ બાત હૈ. અભવીકા તો કભી મોક્ષ હોતા નહીં, એટલે ઉસકી બાત છોડ દીયા. અબ ત્રિકાળી જીવત્વ શક્તિ જો ધ્રુવ-ધ્રુવ-ધ્રુવ હૈ, ઓ તો નિષ્ક્રિય હૈ, ઉસમેં પરિણમન નહીં, તો પરિણમન હૈ સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રકા યહ કિસકો હોતા હૈ ? ભવી જીવોંકો હોતા હૈ. સમજમેં આયા ? તો કયૂં અભી તક ન હુઆ ? તો ઉસકા ઘાતક કૌન હૈ ? નિમિત્ત તરીકે, યહ બાત કરતે હૈ.

દેખો, " ઉનતીનમેં. " ત્રીજે પાને પહેલી લીટી- ઉન તીનમેં, ઉન તીનમેં એટલે દસ પ્રાણરૂપ જીવન અને ભવ્યત્વ-અભવ્યત્વ- યે તીનમેં " ભવ્યત્વલક્ષણ પારિણામિક કો તો " ગાથા સૂક્ષ્મ હૈ. મૂળચીજ હૈ. આચાર્યે જંગલમાં રહકર ઐસા અમૃત શાસ્ત્ર બનાયા હૈ. સમજમેં આયા ? શાસ્ત્રકા બહુમાન,

વો હૈ ને વો શીખ, શીખ લોગ (ગ્રંથ સાહેબ) ગ્રંથ સાહેબ, ઉસકો ગ્રંથ આવે તો ઉભા થઈ જાય. એમ બહુમાન, ગ્રંથ સાહેબ કહે છે.

આ તો મહા-અધ્યાત્મ ગ્રંથ સાહેબ છે. (જી. પ્રભુ) સમજમેં આયા ? એ તો ઉસમેં તો ક્યા બાત હૈ, ઠીક સમજનેકી ચીજ હૈ. આ તો અલૌકિક બાત હૈ. પરમેશ્વરકે મુખસે નિકલી દિવ્યધ્વનિ ઉસકા યહાં સાર, આ ગાથામેં જો રચના કીયા હૈ.

તો કહેતે હૈ. ભવ્યત્વ- જો તીન બોલમેં જો ભવ્યત્વ હૈ ઐસા પારિણામિકકો તો યથા સંભવ, સમકિત આદિ જીવ ગુણોંકા, ગુણ શબ્દે યહાં પર્યાય લેના હૈ, સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય, સમ્યગ્જ્ઞાનકી અવસ્થા ઔર સમ્યક્ચારિત્ર જો આનંદરૂપ અનુભવ હૈ. યહ મોક્ષકા માર્ગ હૈ. સમજમેં આયા ? તો મોક્ષકા માર્ગમેં ઘાતરૂપ નિમિત્ત કૌન હૈ ? સમજમેં આયા ? આત્માકા આનંદકા અનુભવ હોના, આનંદકા સુખકા સ્વાદ આના, સમજમેં આયા ? ઉસકા નામ અનુભૂતિ અને ઉસકા નામ મોક્ષકા મારગ હૈ. એ આનંદકા અનુભવરૂપી સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રકી શાંતિ. ઓ સમ્યક્ત્વ આદિ જીવ પર્યાયકા ઘાતક, ગુણકા તો કોઈ ઘાતક હૈ નહીં, ગુણ તો ત્રિકાળી હૈ, સમજમેં આયા ? દ્રવ્ય ને ગુણ તો ત્રિકાળી હૈ, વો તો નિષ્ક્રિય હૈ, વો તો કેહ દીયા, પણ ઉસકી પર્યાયમેં, અવસ્થામેં, સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર જો આનંદકી દશા હૈ, અપના નિજ ઘરકા આનંદકા અનુભવ હૈ, સમજમેં આયા ? એ મોક્ષકા મારગ ઉસકો ઘાતક, ઘાતક તો યહાં નિમિત્તસે કહેના હૈ, ઘાત તો

અપના સ્વભાવ સન્મુખકી અનુભવ ગતિ કરતે નહીં તો ઓ કારણસે અપની નિર્મળ પર્યાય રૂક ગઈ હૈ મિથ્યાત્વમેં, સમજમેં આયા ? તો વો મિથ્યાત્વમેં રૂકી હૈ તો ઉસમેં નિમિત્ત કૌન ? " કે દેશઘાતી અને સર્વઘાતી નામો વાળા મોહાદિ કર્મ સામાન્ય " હૈં ? (હો ગયા ?) કયા હો ગયા એમ કે ઘાતી હો ગયા એમ કહેતે હૈ શેઠ પહેલેસે કહાને કે યહ વ્યવહારનયકા કથન હૈ. ક્યોંકિ અપની પર્યાય નિર્મળ ક્યોં પ્રગટ નહીં હુઈ ? તો અપનેકા લક્ષ ન કરનેસે જો પ્રગટ ન હુઈ, તો પરકા લક્ષ ઉસમેં હુઆ, તો ઉસમેં ઘાત કરનેકી પ્રકૃતિ દર્શનમોહ, ચારિત્રમોહકી પ્રકૃતિ જડ હૈ, એ નિમિત્ત ઉપર લક્ષ કરનેસે, અપની વીતરાગી પર્યાયકા ઘાત હોતા હૈ. સમજમેં આયા ?

" યથાસંભવ ", સમકિત, સમ્યગ્જ્ઞાન ને સમ્યક્ ચારિત્ર એ જીવગુણોકા ઘાતક, દેશઘાતી. સમકિત મોહનીય આદિ હૈ એ દેશઘાતી હૈ ઔર મિથ્યાત્વ મોહનીય હૈ યહ સર્વઘાતી હૈ. ઔર ચારિત્રમેં ભી અનંતાનુબંધી આદિ હૈ યહ સર્વઘાતી હૈ. ઔર સંજ્વલન આદિ કષાય હૈ વહ દેશઘાતી હૈ. સમજમેં આયા ? દેશસે અંશમેં ઘાતમેં નિમિત્ત હો, ઔર સર્વ ઘાતમેં નિમિત્ત હો, એ પ્રકૃતિકો દેશઘાતી અને સર્વઘાતી કહેનેમેં આયા હૈ. તો કહેતે હૈ કે ભવ્યત્વ લક્ષણ પારિણામિકકો તો યથાસંભવ, એને યોગ્ય એમ યથાસંભવ સમકિત આદિ જીવકી આનંદકી શાંતિકી પર્યાય, વીતરાગી આનંદકા સ્વાદકી દશા, ઐસા પર્યાયકો ઘાતરૂપ, દેશઘાતી, સમજમેં આયા ? કેવળજ્ઞાનાવરણી અને કેવળદર્શનાવરણી એ પણ એ સર્વઘાતી હૈ ઔર ઉસકા ચાર જ્ઞાન અને ત્રણ અજ્ઞાન આદિ દર્શન હૈ વો દેશઘાતી હૈ. તો વો અપની પર્યાયમેં કેવળજ્ઞાન નહીં, કેવળદર્શન નહીં, તો ઉસકા નિમિત્ત કૌન, ઘાતમેં ? કે કેવળજ્ઞાનાવરણી, કેવળદર્શનાવરણી નિમિત્ત હૈ. સમજમેં આયા ? ઔર અપનેમેં સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય નહીં, તો ઉસમેં નિમિત્ત કોણ હૈ વિપરીત પર્યાયમેં ? વિપરીત પર્યાય કરતે હૈ આત્મા, અપના આનંદકા ખ્યાલ છોડકર, પરમેં સુખ માનતે હૈ, રાગમેં, પુણ્યમેં, એ માન્યતા મિથ્યાત્વભાવ હૈ. સમજમેં આયા ? એ મિથ્યાત્વ ભાવમેં નિમિત્તપણા કૌન હૈ ? મિથ્યાત્વ પ્રકૃતિ, ઓ સર્વઘાતી હૈ યહ સિદ્ધ કીયા સમજમેં આયા. ?

અહીંયા કહેના હૈ કે ભવ્યત્વ પારિણામિકભાવ હૈ. વળી પારિણામિકભાવકો ઘાતમાં નિમિત્ત લીયા. પર્યાય તો અપની હૈ અપનેસે, પણ નિમિત્ત હૈ ઘાતીકર્મ ને દેશઘાતીને નિમિત્ત કહેવામાં આયા. ઓ બતાયા ઉસમેં. " ઐસે નામોવાળા મોહાદિકર્મ ", મોહાદિ કર્મ, મોહ નામ મિથ્યાત્વ મોહ, ચારિત્રમોહ આદિમેં કેવળજ્ઞાનાવરણી, કેવળદર્શનાવરણી આદિ, મતિજ્ઞાનાદિ વગેરે ઐસા સામાન્ય પર્યાયાર્થિકનયસે ઢંકતા હૈ. ક્યા કહેતે હૈ. વસ્તુ તો ત્રિકાળ હૈ ઉસમેં તો ઢંકના, ખુલના કાંઈ હૈ નહીં. ભગવાન ચૈતન્ય આનંદ બિંબ પ્રભુ, અતીન્દ્રિય આનંદકા સુખકા સાગર પડા હૈ આત્મા. લ્યો શેઠ આ સાગર તુમ્હારા સાગર નહીં. આહાહા !

અતીન્દ્રિય ભગવાન આત્મા જીવત્વ શક્તિમેં જો પરમ આનંદ ત્રિકાળ પડા હૈ, ઉસકી દૃષ્ટિ નહીં કરનેસે, ઉસમેં જો દુઃખકી પર્યાય ઉત્પન્ન હોતી હૈ, ઉસમેં ઘાતી આદિ કર્મ નિમિત્ત કહેનેમેં આતા હૈ. વો પરદ્રવ્ય ઘાત કરતે નહીં. એક દ્રવ્ય દૂસરા દ્રવ્યકી પર્યાયકો ઘાત કરતે નહીં. પણ અહીં તો કથન સમજાના હૈ તો ક્યા કહે ? અલ્પ ભાષામેં જો ભાવ કહેના હૈ તો ઐસે કેહ સકતે હૈ. આમ લાંબુ લાંબુ કરવા જાય– અપની પર્યાયમેં અપના દોષસે સ્વકા આશ્રય ન લેતે પરકા આશ્રય કરતે તો મિથ્યાત્વ હોતા હે ઉસમેં કર્મ નિમિત્ત પડતે હૈ ઐસી લાંબી લાંબી વાત ન કરકે ટૂંકી કીયા હૈ. શેઠ ! (બરાબર, બહુત લંબા વ્યાખ્યાન પઢા) લંબા લંબા થઈ જાય. સંક્ષેપમેં ઉસકો કહેના હો તો આ રીતે જ કહે સકતે હૈ, દૂસરી રીતે કહે સકતે નહીં.

કહેતે હૈ. " ઐસે નામોવાળા મોહાદિકર્મ સામાન્ય ", એના પેટા ભેદો ઘણાં હોય. સામાન્ય રીતે મોહકર્મ, જ્ઞાનાવરણી, દર્શનાવરણી, આમ સામાન્ય રીતે કહેવામાં આવે છે. એના પેટા ભેદ લઈ લેવા.

" પર્યાયાર્થિકનયસે ઢંકતા હૈ ", ઐસા જાનના એ ક્યા કહેતે હૈ ? અપની ભવ્યત્વ શક્તિમેં આનંદકા અનુભવ હોના ચાહિયે ઉસકી લાયકાત તો વો હૈ, પણ ઓ આનંદકા અનુભવ નહીં એટલે સમ્યગ્દર્શન નહીં, તો ઓ સમ્યગ્દર્શનમેં ઘાતરૂપ ક્યા ચીજ હૈ ? કે ઓ પર્યાયાર્થિક નયસે, અવસ્થા દૃષ્ટિસે ઘાત કરનેમેં આતા હૈ. વસ્તુમેં કોઈ ઘાત કરતે ઐસા હૈ નહીં, પર્યાયાર્થિક દૃષ્ટિસે. પર્યાયમેં, અવસ્થામેં ઘાત હોતા હૈ. સમજમેં આયા ? ભારે વાતું ભાઈ આહાહા ! પર્યાયાર્થિકનયસે ઐસા જાનના, ઐસા જાનના એમ કહેતે હૈ. તો ઓ જોરવાળા કહે દેખો ભૈયા, મોહાદિ કર્મ પર્યાયાર્થિકનયે ઢાંકે છે એમ માનવું જાવ. (ચોખ્ખું લખ્યું છે) ચોખ્ખું લખ્યું છે ને ? ચોખ્ખા લીખા હૈ. પણ ક્યા નયકા કથન હૈ વો સમજના ચાહીયે કે નહીં ? દરેક ગાથા દીઠ પાંચ બોલ લીયા થા પહેલે, દરેક ગાથામેં, શાસ્ત્રમેં ઐસા ચલા હૈ. પ્રત્યેક ગાથાકા શબ્દાર્થ કરના, નયાર્થ કરના, કે આ નિશ્ચયકા કથન હૈ કે વ્યવહારકા સ્વદ્રવ્ય આશ્રય હોય તો નિશ્ચય, પરદ્રવ્ય આશ્રય હોય તો વ્યવહાર– આગમાર્થ આગમકા ભાવ આ હૈ અને અન્યમત્તિકા ભાવ ઉસમેં વિરોધ આ હૈ. ઐસા કરકે તાત્પર્ય નિકાલના. એકેક ગાથામેં તાત્પર્ય નિકાલના અને એકેક ગાથામેં પાંચ બોલ લેના. સમજમેં આયા ? નવરાશ કીસકો. ફુરસદ ઐસી નક્કી કરનેકી– આ પાપકા ધંધા કરના વકીલ ? વકીલના ધંધા ક્યા હૈ ? પાપ.

(નવરાશ માને ક્યા) ફુરસદ. ફુરસત નહીં ફુરસદ. (ધર્મકી ફુરસદ નહીં) નહીં. ઓ માટે પાપકે માટે ફુરસદ હૈ. આહાહા ! ચોવીસ કલાક રાત દિન અજ્ઞાન.. તો કહેતે હૈ કે રાગ દ્વેષ ને અજ્ઞાન તો કરતે હૈ જીવ, ઉસમેં નિમિત્ત હૈ કર્મ, યે કર્મ નિમિત્ત પર્યાયકો ઘાતતે હૈ, અથવા પર્યાયમેં ઘાત અપનેસે હોતા હૈ, એમાં નિમિત્ત પડતા હૈ, પર્યાયકી સાથ નિમિત્ત

નિમિત્ત સંબંધ હૈ, દ્રવ્ય ગુણકી સાથ કર્મકી પર્યાયકા નિમિત્તકા સંબંધ હૈ નહીં એમ સિદ્ધ કરના હૈ, સમજાય છે કાંઈ ? એ સમજાય છે કાંઈ એ અમારી કાઠીયાવાડી ભાષા ગુજરાતી અમારી, સમજમેં આતે હૈ– યે તમારી – આહાહા !

કહેતે હૈ ભવ્યત્વ શક્તિમેં તો મોક્ષમાર્ગ હોનેકી લાયકાત હૈ. પણ વો મોક્ષમાર્ગ કહેતે હૈ કે ભવ્યત્વ પારિણામિકભાવમેં ક્યૂં ન હુઆ સમજમેં આયા ? વો તો અપના ભવ્યત્વ કારણકી યોગ્યતા પ્રગટ નહિ કરનેસે હુઆ હૈ. પણ યહાં કર્મકા નિમિત્ત બતાના હૈ. " ઐસે જાનના " વળી કોઈ એમ કહે કે ભવ્યત્વ તો પારિણામિક ભાવે હૈ ઉસમેં કર્મકા નિમિત્તકા ઘાત બાત કહાંસે આયા ? હેં ? (પ્રશ્ન તો કેવો) પ્રશ્ન હૈ ? સમજમેં આયા. ઉસકો તો પારિણામિકભાવ કહા હૈ. એક બાજુ પારિણામિકભાવમેં પરકી અપેક્ષા હૈ નહીં. પણ વો તો યહાં પારિણામિકભાવ હૈ ઉસકો તો ઘાત નહીં કરતે પણ ઉસકી જો સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન-ચારિત્રકી પર્યાય ઉસકો ઘાત કરતે હૈ તો યે ભવ્યત્વકી શક્તિકી વ્યક્તતાકો ઘાત કરતે હૈ, ઐસે કહનેમેં આતે હૈં આહાહા ! સમજમેં આયા ?

વહાં જબ, વો બાત અનાદિકી ભૂલ બતાયા. અનાદિસે ભગવાન અપની ચીજકો, આનંદકંદ પ્રભુ, અતીન્દ્રિય આનંદકા સરોવર, સમજમેં આયા ? વો નામ આયેગા. વો નામ હૈ ને પાંસઠ, દ્રવ્યસંગ્રહમેં પાંસઠ નામ છે. આ બે નામ આમાં આપ્યા છે. પાંસઠ છે એમાંથી. એમાં એક હંસ લીધો છે. પરમ હંસ ભગવાન આત્મા અપના આનંદ સરોવરમેં અંતર એકાગ્ર હોકર, રાગકો ભિન્ન કરકે, હંસ હોતા હૈ હંસ, વો પાણી જલ અને દૂધ એકઠા મીલા હુઆ હૈ. તો ચાંચમેં ખટાશ હોતી હૈ હંસકી ચાંચમેં, ઐસી ચાંચ અડે, દૂધ અને જલ દો ભિન્ન હો જાતા હૈ ઐસે ભગવાન આત્મા, અપના આનંદ સરોવર જો ભરા હૈ અંદરમેં, એ રાગ ને વિકલ્પકા જો દુઃખરૂપ દશા હૈ, ઉસસે ભિન્ન કરકે, હંસ અપની નિર્મળ આનંદકા અનુભવ કરે ઉસકો હંસ કહેતે હૈં. બાકી કાગડા કહેતે હૈ. કાગડા કહેતે હૈ, ક્યા કહેતે હૈ ? (કૌઆ) કૌઆ, કૌઆ કહેતે હૈ ને, સમજમેં આયા ?

અહીંયા કહેતે હૈ " કાળાદિ લબ્ધિકે વશ ભવ્યત્વ શક્તિકી વ્યક્તિ હોતી હૈ. " ભાષા દેખો. ભવ્યત્વ શક્તિ જો હૈ ત્રિકાળ ઉસમેં આનંદ ને પરમાનંદ હોનેકી હી શક્તિ હૈ. ઉસમેં અપની પર્યાયમેં ઉલટી દશા કરતે હૈ તો ઉસકો ઘાતીકર્મ આદિ નિમિત્ત કહેનેમેં આતા હૈ. હવે જબ કાળાદિ લબ્ધિ અપના પુરુષાર્થ. કાળાદિ લબ્ધિ એક બોલ નહીં લીયા, જબ સ્વકાળ પ્રાપ્ત હો પુરુષાર્થકા, ધર્મકા ઔર ઉસકે આદિ નામ ભાવ બી પ્રાપ્ત હો, આનંદકી દશાકા ભાવ, સમજમેં આયા ? ઔર ઓ સમય કર્મકા બી યહ પ્રકારકા અભાવ હો, ભવિતવ્યતા ભી, ઈસ પ્રકારકી ઓ સમયમેં હો ઔર પુરુષાર્થ ભી એ સમયમેં સ્વભાવ સન્મુખકા હો પાંચો સમવાય સમજમેં આયા ? કાળાદિ લબ્ધિકે વશ, દેખો કેટલાક ના પાડતે હૈ કે કાળલબ્ધિ હોય નહીં, ઐસે કહેતે હૈ અબી તો વો રતનચંદજી. અહીંયા તો કહેતે

હૈ વો સમયમેં આનંદકી પ્રાપ્તિ હોનેકા કાળ હૈ તો પુરુષાર્થ ભી અપના સ્વ સન્મુખ હુઆ હૈ. સમજમેં આયા ?, ઔર વો હી સમય ભવિતવ્યતા ઔર આનંદકી પર્યાય પ્રાપ્ત હોનેકી હિ ભવિતવ્યતા થી ઉસમેં, ઔર વો હિ સમય દર્શનમોહ આદિકા અભાવ ઉસકે કારણ અભાવ હોનેકા હિ થા. સમજમેં આયા ? સ્વભાવ તો હૈ હિ અપના આનંદ.

એ સ્વભાવ પ્રભુ સ્વભાવકા દળ પડા હૈ. ઉસકા ઉપર સન્મુખ કરકે, કાળલબ્ધિ, ભાવલબ્ધિ ઓ પ્રાપ્તિ કરનેકા સમ્યગ્દર્શનજ્ઞાન આદિ, ઐસા કાળાદિ લબ્ધિકે વશ, ઉસકે તાબે હોકર, અપના પુરુષાર્થકી ઔર કાળલબ્ધિ ઉસકો તાબે હોકર, એકિલા કાળલબ્ધિ નહીં. સમજમેં આયા ? અપના ભગવાન આનંદ સ્વરૂપ પ્રભુ, આનંદકા દળ, અતીન્દ્રિય આનંદકા સ્વયંભૂરમણસમુદ્ર – ઐસા આનંદમેં હંસલા રાગસે, પુણ્યસે, વિકલ્પસે ભિન્ન કરકે અપના અનુભવ કરે ઉસકા નામ યહાં આનંદકી લબ્ધિકે વશ ભવ્યત્વ શક્તિકી વ્યક્તિ કહેનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! શક્તિની વ્યક્તતા, પ્રગટતા, જો ભવ્યત્વ શક્તિ હૈ વહ અપના સ્વભાવરૂપ હૈ. હવે અંતરકા અનુભવ કરકે કાળાદિ અને ભાવ અંતર સ્વરૂપકા સાવધાન હોકર. સમજમેં આયા ? ટોડરમલને તો લીયા હૈ કે કાળાદિ લબ્ધિ કોઈ વસ્તુ નહીં. લીયા હૈ ? (નવમે અધિકારમેં) નવમેં અધિકારમેં. સમજમેં આયા ? (જો કાળમેં હોના વો હિ કાળલબ્ધિ) વો હિ કાળલબ્ધિ. જો સમયે અપના પુરુષાર્થસે જો કાર્ય હોનેવાલા હૈ વો કાળલબ્ધિ– સમજમેં આયા ?

ઓ તો પ્રશ્ન હમારે બહોત ચલતે હૈ ને પહેલે ૮૩ કી સાલસે– ૮૩–૮૩– એંસી ઔર તીન, કેટલા વર્ષ હુઆ ? ૪૩ વર્ષ હુઆ ૧૭+૨૬– એક ગૃહસ્થ થા ઉસકી સાથ બહોત ચર્ચા ચલતી થી. ઉસકો બહોત વાંચન થા; ઉસકા ઐસા વાંચન નહીં. તો કાળે હોતા હૈ, ફલાણે હોતા હૈ. હવે કીધુ કાળે હોતા હૈ ક્યા ? સુન તો સહી. ટોડરમલજી કહેતે હૈ કાળ લબ્ધિ કોઈ વસ્તુ નહીં. તો ઉસને કહા ટોડરમલ ક્યા કેવળી હો ગયા ? ભાઈ ! ઐસે કહા–૪૩ વર્ષ પહેલેકી બાત હૈ ૪૦ ઔર ૩ આ ક્યા કહેતે હૈ ? (એ તો આપને પહેલેથી જ મળ્યા) પહેલેથી જ મળ્યા હતા, માથાકુટીઆ માળા. સમજમેં આયા ? ૫૦–૫૦ વર્ષ પહેલા હોં આ સબ વાતુ ચલતી થી, કે હા કાળે હોગા, કાળે હોગા કર્મ– કર્મકા બહોત જોર થા ઉસકા, કર્મ હટે તો આત્માકો સમ્યગ્દર્શન થાય ઐસે માનતે થે, પણ કર્મ કૈસે હટે કીધું ? અપના સ્વભાવકા પુરુષાર્થ કરે તો કર્મ હટયા હિ પડયા હૈ સમજમેં આયા ? ઉસકી ભી શ્રદ્ધાકા ઠેકાણાં નહીં. કર્મ હટે, કર્મ તો જડ હૈ. આતે હૈ કે નહીં.

" કર્મ બિચારે કૌન ભૂલ મેરી અધિકાઇ,
અગ્નિ સહે ઘનઘાત લોહકી સંગતિપાઇ. "

અગ્નિ ઉપર ઘણ પડતા હૈ. અકેલી અગ્નિ જો છૂટી હો તો પડતે નહીં, પણ લોહામેં પ્રવેશ કરતે હૈ તો ઘણ પડતે હૈ. એમ એકીલા આત્મા કર્મકા, રાગકા નિમિત્તકા સંબંધ ન

કરે તો ઉસકો દુઃખકા ઘણ સહન કરના પડતા નહીં. સંગ કરે, કર્મકા સંગ કરે, કરે સંગ પોતે હોં, વો તો આતા હૈ ને સમયસારમેં "પર સંગ એવ"- બંધ અધિકાર. (પરસંગ એવ) હા, પર સંગ એવ-કળશ આતા હૈ ને- તો ક્યા કહેતે હૈ જુઓ પરસંગ એવ-પરકા સંગ. પણ પરકા સંગ કરતે હૈ તો હોતા હૈ કે પર સંગ કરા દેતે હૈ જડ? સમજમેં આયા? વહ કળશ હૈ ને ઉસમેં (૧૭૫ કળશ).

આંહી કહેતે હૈ શુદ્ધ પારિણામિકભાવ વો કાળાદિ લબ્ધિકે વશ ભવ્યત્વ શક્તિકી વ્યક્તતા હોતી હૈ. અપના નિજાનંદ ભગવાન ઉસમેં જ્યાં દૃષ્ટિ પડી ઔર ઉસકા જ્યાં જ્ઞેય જ્ઞાનમેં, સ્વ વસ્તુકો જ્ઞેય બનાયા, તો ઓ સમયમેં ભવ્યત્વ શક્તિકી વ્યક્તિ હોતી હૈ, પ્રગટ હોતા હૈ સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ને આનંદ. સમજમેં આયા? આ ઉસકા નામ મોક્ષમાર્ગ હૈ એમ આગળ ભાવમેં કહેગા. એ કાળાદિ લબ્ધિકે વશ ભવ્યત્વ શક્તિકી વ્યક્તિ હોતી હૈ. અંદરમેં તો આનંદ સ્વરૂપ ભગવાન પડા હી હૈ. આનંદ કોઈ બહારસે લાના નહીં હૈ. બહારમેં ક્યાંય હૈ નહીં (કાળાદિ પીછે પુરુષાર્થ નહીં લીખા હૈ) કાળાદિ પીછે પુરુષાર્થ આ ગયા કે નહીં? કાળ- આદિ હૈ કે એકલા કાળ હૈ? (આદિ મેં પુરુષાર્થ આ ગયા). કાળ, ભાવ, સ્વભાવ, પર્યાયમેં ભાવ હુઆ, સ્વભાવ ત્રિકાળી હૈ, કર્મકા અભાવ હૈ. ઉસ સમયમેં ઐસા કર્મકા અભાવ હોતા હિ હૈ. સમજમેં આયા.

એક સમયમેં પાંચો સમવાય સાથે હિ હોતા હૈં. ટોડરમલે લીખા હૈ એક કારણ નહીં હૈ. એક કારણકે સાથ સબ કારણ હોતા હી હૈ. આહાહા! ઐસી ગડબડી હો ગઈ હૈ ને? કર્મને માથે ઢોળે છે માળા. કર્મકે કારણ હમારે રૂલના પડે સમજમેં આયા? (તો કાળકા દોષ હૈ ને) હેં? કાળકા દોષ કોણ? કાળ ક્યા હૈ કોઈ ચીજ હૈ, હાથ પકડતા હૈ તુમકો કાળ?

શ્રીમદે કહા હૈ કે અપના પુરુષાર્થ કરતે હો ને જો કાળ પકડને આવે તો મેરી પાસ આના શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર કહેતે હૈ. અપના ચિદાનંદ ભગવાન, જૈસે તેરે રુચિ પરકી હૈ, પુણ્યકી, પાપકી, પરકા વિષયકા ભોગકી જો રુચિકા ઉલ્લાસ હૈ, ઐસી રુચિ સ્વભાવ સન્મુખ કર ને ધર્મકી પર્યાય પ્રગટ ન હો તો મેરી પાસ આના, ઐસી બાત હૈં. ભગવાન આત્મા ચિદાનંદ સ્વરૂપ, ઓહોહો! આનંદકા ધામ, જિસમેંસે આનંદ અનંત અનંત નિકાલો તો ભી આનંદ અંદરસે પૂરા હોતા નહીં. આનંદ આનંદ આહાહા! સ્વભાવ સન્મુખ હોના વો હિ તેરા પુરુષાર્થ હૈ, આગે કહેગા- સમજમેં આયા?

વહ જીવ, તબ યહ જીવ, એમ વહાં જબ ઐસા હોતા હૈ તબ "યહ જીવ" ઐસા શબ્દ હૈ ને ત્યાં ક્યા કરતા હૈ, કૈસે, જબ વ્યક્તિ હોતી હૈ ત્યારે "સહજ શુદ્ધ પારિણામિક ભાવ લક્ષણ નિજ પરમાત્મ દ્રવ્યકે", જુઓ આ ભાવ આયા, યહ જીવ, પોતે અપના આત્મા "સહજ શુદ્ધપારિણામિકભાવ લક્ષણ" સહજ નામ સ્વાભાવિક, શુદ્ધ નામ પવિત્ર, પારિણામિક નામ કિસકી અપેક્ષા નહીં ઐસા, પારિણામિકભાવ લક્ષણવાળા,

નિજ પરમાત્મ દ્રવ્ય," દેખો, અપના પરમાત્મ દ્રવ્ય, પર પરમાત્મા નહીં, અરિહંત ને સિદ્ધ તો ઉસકા પરમાત્મા, અપના નહીં આહાહા! જીવ, સહજ... શુદ્ધ... સ્વાભાવિક... પવિત્ર... પારિણામિકભાવ લક્ષણવાળા જિસકા પારિણામિક સહજ ભાવ લક્ષણ હૈ ઐસા નિજ પરમાત્મદ્રવ્ય, ઉસકા લક્ષ, ભગવાન અપના પરમાત્મદ્રવ્ય દેખો નિજ-પરમાત્મ દ્રવ્ય લીયા હૈ ને? પરમેશ્વરકા પરકા પરમેશ્વરકા ધ્યાન કરના વો તો વિકલ્પ હૈ. સમજમેં આયા?

નિજ પરમાત્મ દ્રવ્ય જો ત્રિકાળી ભગવાન, ઐસે "પરમાત્મ દ્રવ્યકે સમ્યક્ શ્રદ્ધાન," દેખો વો પર્યાય હુઈ, ઓ ત્રિકાળી દ્રવ્ય હુઆ, ત્રિકાળી ભગવાન આત્મા ધ્રુવ-ધ્રુવ-ધ્રુવ-પારિણામિક લક્ષણવાળા નિજ તત્ત્વ ભગવાન ઉસકા સમ્યક્ શ્રદ્ધાન, દેખો યહાં દેવ-ગુરુકી શ્રદ્ધા ને નવ તત્ત્વકી શ્રદ્ધા વો શ્રદ્ધાકો સમકિત કહેતે નહીં, સમજમેં આયા? આ તો પહેલા ધર્મકી શરૂઆતકી બાત કરતે હૈ.

નિજ પરમાત્મ દ્રવ્ય, દ્રવ્ય એટલે વસ્તુ, સત્તા, હોનાપણા વસ્તુકા સ્વભાવ ત્રિકાળ, ઈસકી સમ્યક્ શ્રદ્ધાન, સમ્યક્ શ્રદ્ધાન એટલે ઉસકી સન્મુખ હોકર અનુભવમેં શ્રદ્ધા આના. આહાહા! સમ્યક્ શ્રદ્ધાન, "ઉસકા સમ્યગ્જ્ઞાન", દેખો શાસ્ત્રકા જ્ઞાન, જ્ઞાન નહીં. સમજમેં આયા? નવ તત્ત્વકા ભેદકા જ્ઞાન ભી જ્ઞાન નહીં. છ દ્રવ્યકા જ્ઞાન ભી જ્ઞાન નહીં. આહાહા! પૂરણ પ્રભુ ધ્રુવ ચીજ એક સમયકી પર્યાય બિનાકી ચીજ, ઉસકી શ્રદ્ધા, એ શ્રદ્ધા પર્યાય હૈ, ઓ દ્રવ્ય ત્રિકાળી હૈ, ઉસકી શ્રદ્ધા. સમજમેં આયા? ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન, જુઓ આ તત્ત્વાર્થ શ્રદ્ધાનમ્ સમ્યગ્દર્શન આ. તત્ત્વાર્થ શ્રદ્ધાન, વ્યવહાર તત્ત્વાર્થ શ્રદ્ધાન એ વ્યવહારકી બાત યહાં હૈ નહીં, યહાં તો પરમાર્થકી બાત હૈ. નિજ સ્વરૂપમાં આરૂઢ હોકર સમજમેં આયા? અપના ભગવાન નિજ પરમાત્મ દ્રવ્ય, વસ્તુ ઓ તરફકા ઝુકાવસે જો સમ્યક્ શ્રદ્ધાન હુઆ, નિર્વિકલ્પ સમ્યગ્દર્શન હુઆ, વિકલ્પ તો નહીં અને વિકલ્પકા આશ્રય નહીં, શ્રદ્ધાકા આશ્રયમેં ભગવાન ત્રિકાળી દ્રવ્ય. સમજમેં આયા?

ઔર જ્ઞાન, સમ્યગ્જ્ઞાન તીનોમેં લેના સમ્યક્ શ્રદ્ધાન, સમ્યગ્જ્ઞાન. નિજ પરમાત્મ દ્રવ્યકા જ્ઞાન સમજમેં આયા? ઉસકા નામ જ્ઞાન કહેતે હૈ. (વાહ રે વાહ) ભારે વાતુ ભાઈ- (બહુ સરસ) નિશ્ચય પરમ સત્યકી બાત હૈ (બરાબર- નિજ ઘરકી બાત હૈ) આઠ આઠ વર્ષકી બાલિકા ભી સમ્યગ્દર્શન કરતે હૈ તો આ રીતે જ થાય છે. (બરાબર) દેડકા, મંડૂક સુખકા સાગર ઉપર ઝૂકતે હૈ તો ત્રિકાળી નિજ દ્રવ્ય પરમાત્માકા જ્ઞાન હોતા હૈ. સમજમેં આયા? દૂસરા નવ તત્ત્વકા નામ ભી ન જાનો, નામ ભી ન હો, પણ નિજ પરમાત્માકા અંદરમેં અનુભવ કરકે જ્ઞાન હો ઈસકા નામ જ્ઞાન કહેતે હૈ. આહાહા! ભારે વાત ભાઈ. નિજ પરમાત્મ દ્રવ્યકે સમ્યક્ શ્રદ્ધાન, આ પર્યાય હુઈ, પરમાત્મ દ્રવ્ય એ

વસ્તુ હુઈ.

સમ્યગ્જ્ઞાન, પરમાત્મ દ્રવ્યકા જ્ઞાન, અપના પરમાત્મા વસ્તુ ધ્રુવ ઉસકા જ્ઞાન, ઓ તરફ ઝૂકનેસે જો જ્ઞાન હુઆ વો જ્ઞાન.

ઔર અનુચરણ, " સમ્યક્ અનુચરણરૂપ ", એ સ્વરૂપકા અનુસરણ કરકે સ્થિરતા જો હુઈ, જિસમેં આનંદ અને શાંતિકી પર્યાય ઉત્પન્ન હો- ઉસકા નામ અનુચરણ નામ ચારિત્ર કહેનેમેં આતા હૈ. લ્યો આ ચારિત્ર (વાહ રે વાહ) પાંચ મહાવ્રત ને બાર વ્રત, યે તો વિકલ્પ હૈ એ ચારિત્ર નહીં, એ ધર્મ નહીં, એ ધર્મકી અવસ્થા, પર્યાય નહીં નિજ પ્રભુ પરમાત્મ દ્રવ્ય કહો કે નિજ પરમાત્મા પૂર્ણાનંદ ધ્રુવ પ્રભુ, ઉસકી શ્રદ્ધા, ઉસકા જ્ઞાન, ઉસકા અનુચરણ એમાં દ્રવ્યને અનુસરીને, અનુસરીને ઠરના, રમના ઉસમેં વો ચારિત્ર (એક કાલમેં તીનો) એક કાલમેં તીનો, સમજમેં આયા ? સમ્યગ્દર્શનમેં સ્વરૂપ આચરણ, અનુચરણ એ તીનો એક સાથ હોતા હી હૈ. સમજમેં આયા ?

આગળ કહેગા દેખો હમણાં તીન ભાવમેં મોક્ષમાર્ગમેં એટલે ઉપશમમેં, સમ્યક્ ઉપશમમેં ભી સમ્યગ્દર્શનકા શુદ્ધ ઉપયોગ હૈ, ઉસમેં ભી શુદ્ધાત્માકા આચરણ હૈ. આહાહા ! એ પર્યાયકો તીન ભાવમેં ગીનનેમેં આતા હૈ. તો ઉસકા અર્થ ક્યા ? દેખો, આ કહે છે હોં- એ અનુચરણ પર્યાયસે પરિણમતા હૈ, ઐસા પાઠ હૈ ને ? ઉસમેં ભી, ઘાતકમેં ભી પર્યાયાર્થિકનયસે ઢંકતા થા. કહ્યા, અપની પર્યાયરૂપ પરિણમે આત્મા, શુદ્ધ ભગવાન આત્મા, આનંદકા ધામ, ઉસકો સ્પર્શ કરકે, સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રકી પર્યાય, અવસ્થા, આ પરિણામ પહેલે કહ્યા થા ને ? પરિણામ પહેલે કહ્યા થા ને ભૈયા અહીંયા. ઓ પરિણામકો યહાં પર્યાય કહ્યા.

મોક્ષ માર્ગ અને મોક્ષકા પરિણામસે શૂન્ય દ્રવ્ય હૈ, ઐસા પહેલે કહ્યા થા- આહાહા ! મોક્ષ ઔર મોક્ષકા માર્ગ ઓ પર્યાય હૈ, અવસ્થા હૈ, હાલત હૈ, દશા હૈ, પરિણામ કહેનેમેં આતા હૈ, પર્યાય કહો, પરિણામ કહો, અવસ્થા કહો, હાલત કહો, દશા કહો. સમજમેં આયા. યે બાત તો થોડા કલાસમેં તમને શીખવતે હૈ લોકો, સમજમેં આયા ? પહેલા કલાસમેં ચીમનભાઈ યે શીખવતે હૈ બહોત. પહેલા કલાસ બૈઠતે હૈ ને વહાં હમ સૂનતે હૈ ત્યાં કોઈ વાર કે ઠીક, ભાષા સાદી હૈ (ક્યા શિખાતે હૈ) આ શિખાતે હૈ, ગુણકી પર્યાય ઓ ગુણકા કાર્ય (અન્યકા નહીં ?) તો સૂનતે હૈ ને હમ સુબહ પાંચ દસ મિનિટ, વખત હોતા હૈ ને હમ તો ફિરતે હૈ તો બાતકા ખ્યાલ આ જાતા હૈ કે ઠીક.

અપનેમેં જ્ઞાન ગુણ હૈ કે નહીં ? હૈ, તો જ્ઞાનકા કાર્ય અપનેસે હોતા હૈ કે પરસે હોતા હૈ ? સમજમેં આયા ? (આપ સમજાવો મહારાજ સમજાવો) સમ્યગ્દર્શન વો કાર્ય હૈ કે અકાર્ય હૈ ? (કાર્ય હૈ) તો સમ્યગ્દર્શન કિસકા કાર્ય હૈ ? અપના શ્રદ્ધા ગુણ ત્રિકાળી ઉસકા ઓ કાર્ય હૈ- વો પરકા કાર્ય હૈ નહિ સમજમેં આયા ? ચારિત્ર કાર્ય હૈ કે નહીં ? ચારિત્ર

પર્યાય કાર્ય હૈ કે નહીં ? (હૈ) તો કાર્ય, કિસકા કારણ હૈ ? ઉસકા કારણ કૌન ? ચારિત્ર ગુણ-ત્રિકાળ વો કારણ હૈ, ગુણકા વો પરિણમન હૈ કે પરકી પર્યાયકા પરિણમન હૈ- સમજમેં આયા ? અહીંયા તો સાદી ભાષામેં હૈ. આ ગયા હૈ પહેલે બહોત, કલાસમેં પહેલે બહોત યહાં કલાસ બહોત ચલતે થે ને ? યહાં તો તીજી સાલસે કલાસ ચલતા હૈ, યહાં

અનંત ગુણકી પર્યાય હો, એક સાથ હોતી હૈ. અનંત ગુણકી પર્યાય એક સાથ હોતી હૈ. આ તો તીન તો મોક્ષકા માર્ગકે માટે બતાયા- બાકી એક દ્રવ્યમેં જીતના ગુણ હૈ, સબ એક સમયમેં અનંત ગુણકી પર્યાયરૂપ અંશ નિર્મળરૂપ પરિણમન હોતા હૈ. (બરાબર) સમજમેં આયા. સર્વ ગુણાંશ તે સમકિત ઐસી શ્રીમદ્ સમકિતકી વ્યાખ્યા બાંધી હૈ. આપણે અહીંયા છે ને ? મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશક. હૈં વો ક્યા ? મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશક (રહસ્યપૂર્ણ ચિઠ્ઠી) વો બતાયા થા ત્યાં (જયપુર, જયપુર) આદર્શ નગરમેં, આદર્શનગર ગયે થે બહુત માણસ થા, દસ હજાર માણસ થા, સમજે ? બતાયા થા વહાં હોં, ક્યાં છે ? દેખો, ચોથા ગુણસ્થાનવર્તી આત્માકો જ્ઞાનાદિ ગુણો એક દેશ પ્રગટ હોતા હૈ, વહાં બતાયા થા, જયપુર, પંડિત લોગ સબ બૈઠે થે, બહુત પંડિત થે. બંસીધરજી થા, કૈલાસચંદજી થા, ફુલચંદજી થા, ભાગચંદજી થા, બહોત થે. વો બહાર હૈ ને આદર્શનગરકા મંદિરમેં દસ હજાર માણસ આયે થે. બહોત માણસ આયે થે.

દેખો, સમકિત ક્યા કહેતે હૈ સમકિત ચોથા ગુણસ્થાનવર્તી આત્માકો આ તો ગુજરાતી છે આમાં, જ્ઞાનાદિ ગુણો એક દેશ પ્રગટ હોતા હૈ. જિતના ગુણ હૈ વહ એક અંશ સર્વ એક સમયકી પર્યાયમેં વ્યક્ત પ્રગટ હોતા હૈ. યહાં તો મોક્ષમાર્ગ એટલે તીન પર્યાયકી બાત કહેતે હૈ. સમજમેં આયા ? વો ચિઠ્ઠી હૈ ને ? રહસ્યપૂર્ણ ચિઠ્ઠી; ટોડરમલજીકી રહસ્યપૂર્ણ ચિઠ્ઠીકા આપણે ગુજરાતી લીયા હૈ. આ તો ગુજરાતી હૈ, દેખો, ક્યા કીયા ? સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય, સમ્યગ્જ્ઞાનકી પર્યાય, ચારિત્રકી પર્યાય, ઉનકે સાથ આનંદકી પર્યાય, વીર્યકી પર્યાય, અનંત ગુણકી એક સમયમેં, જીતના ગુણ આત્મામેં હૈ, ઉસકો જ્યાં પકડ લીયા, તો સબ ગુણકી પર્યાય એક સમયમેં અંશે પ્રગટ હોતી હૈ.

શ્રીમદ્ ઐસા વચન લીયા હૈ, આપણે લીખા હૈ ત્યાં સ્વાધ્યાય મંદિરમેં " સર્વ ગુણાંશ તે સમકિત " ઓ દરવાજા ઉપર સ્વાધ્યાય મંદિરકા કમરેમેં ઉપર. " સર્વ ગુણાંશ તે સમકિત " ઉસકા અર્થ આ જ્ઞાનાદિ ગુણો સબ, જીતના આત્મામેં જ્ઞાન, આનંદ, આદિ વીર્ય, સ્વચ્છતા, પ્રભુતા, જીવતર શક્તિ, સમજમેં આયા ? કર્તા, કર્મ, કરણ, સંપ્રદાન આદિ શક્તિ અનંત હૈ, રાત્રિકો કહા થા થોડા, કીતની સંખ્યા હૈ ? (ચાલીસ-પચાસ ગિનનેમેં આઇ) ગિનનેમેં આયા તો ક્યા, સબ ગિન સકતે હૈ- કહે સકતે હૈ ? (દોસો ચારસો તો આપ બતાઓ.) આચાર્ય કહેતે હૈ કિતના હૈ ગુણ, સબ સમજ લેનાં. એક ભગવાન આત્મા હૈ વસ્તુ, કિતની સંખ્યાએ હૈ ગુણ, વો રાત્રિકો કહા થા, કે છ માસ અને

આઠ સમયમें સિદ્ધ હોતા હૈ, છસે ને આઠ, ક્યા ? છ મહીના અને આઠ સમયમें છસેં ને આઠ સિદ્ધ પરમાત્મા હોતા હૈ- મનુષ્ય ક્ષેત્રમેંસે. યહાં નહીં હૈ તો મહાવિદેહક્ષેત્રમેં સે તો અબી તો હોતા હૈ. કાયમ ધારા પ્રવાહ ચાલુ છે. ઐસા છ માસ ને આઠ સમયમેં છસેં ને આઠ મુક્ત પરમાત્મા હોતા હૈ તો યે અનંતા અનંતા પુદ્ગલ પરાવર્તન હુઆ, ઉસકી જો સંખ્યા સિદ્ધકી હુઈ, ઉસસે અનંત ગુણા એક નિગોદકા એક શરીરમેં અનંત જીવ હૈ, સમજમેં આયા ? ઐસા સારા નિગોદ સૂક્ષ્મ અબી લોકમેં પડા હૈ. સિદ્ધ ભગવાન બિરાજતે હૈ વહાં ભી નિગોદ હૈ.. કોઈએ અબી પૂછયા થા સિદ્ધ ભગવાન બિરાજતે હૈ વહાં નિગોદ હૈ. વહાં ભી નિગોદ હૈ. સંસાર બડા પડા હૈ ત્યાં. ઉસકી (સિદ્ધોકી) પર્યાયમેં સંસાર નહીં. નિગોદકા જીવમેં સંસાર ત્યાં હૈ. સમજમેં આયા ? એક ક્ષેત્રે પડા હૈ જ્યાં સિદ્ધ ભગવાન રહેતે હૈ ત્યાં ય નિગોદ રહેતે હૈ. સંસારી મહા ઘોર અનંત સંસારી પ્રાણી- ક્યા કરે ક્ષેત્રમેં રહકર.

(સિદ્ધ શીલા ઉપર.) સિદ્ધ-શીલા ઉપર, સિદ્ધશિલા એ તો હેઠે રહી ગઈ. જ્યાં સિદ્ધ બિરાજતે હૈ વહાં નિગોદ જીવ હૈ. સિદ્ધકા પેટમેં. (સિદ્ધકા પેટમેં...) પેટમેં સમજ્યા ? આત્મા હૈ કે નહીં, ઈતના ? અસંખ્ય પ્રદેશી આનંદકંદ શરીર અવગાહ વ્યાપક પ્રમાણે અપના સ્વરૂપ ભિન્ન. ઉસકા અસંખ્ય પ્રદેશમેં અનંતા નિગોદકા જીવ ત્યાં પડયા હૈ, ક્યા કરે ? નિગોદ નિગોદમેં હૈ (પણ કહે છે મહારાજ કે સિદ્ધ શીલાપે નિગોદીયા જીવ હૈ ઉનકો વહાં સુખ હોગાને) વો તો કહેતે હૈ દુઃખી હૈ, મહા દુઃખી હૈ અનંત ભવકા કરનેવાલા જીવ હૈ ત્યાં. ઉસકા ગુણ દ્રવ્ય જુદા, વો દ્રવ્ય જુદા.

ઓ કહેતે થે એક પ્રાણી કે ભાઈ તમે ચક્રવર્તીકો મીલા ? કે હા- ક્યારે ? કે હમારા કેસ ચલા થા બડા ગુન્હાકા ત્યારે ચક્રવર્તી આયા થા રાજ્યમેં ત્યારે દેખા થા. વો પીંજરા હોતા હૈ ને (તહોમતદારકા) તહોમતદારકા પીંજરા હોતા હૈ ને ? તહોમતદારકો પીંજરામેં ઉભા રાખે, સાક્ષી લેને ત્યારે ઉભા રાખે ખડા રખકર પૂછતે હૈ. સમજમેં આયા ?

હમારે ભી ઐસા હુઆ થા ને ? ૬૩ કી સાલમેં ખોટા ગુન્હા હમારી ઉપર આયા થા ૧૭ વર્ષકી ઉંમર, એક ને સાત-સત્રાહ ૬૩ કી સાલમેં, અફીણકા કેસ આયા થા હમારી ઉપર તદ્દન જુઠ્ઠા તદ્દન જુઠ્ઠા તદ્દન જુઠ્ઠા સો એ સો ટકા જુઠા. પણ હમારી પાસ સો ટકા તદ્દન જુઠો કેસ હમ દુકાન ઉપર થે. હમ દુકાન ઉપર થે તો વો લેને આતે હૈ ને ? ક્યા કહેતે હૈ ? (બક્ષીસ) બક્ષીસ. બક્ષીસ લેને આયે થે તો સબકો દેતે થે. હમ કોઈકો એક રૂપિયા. કોઈકો આઠ આના, દુકાન ઉપર ૬૩ 'કી સાલકી બાત હૈ (જી, હા) સંવત ઓગણીશે ત્રેંસઠ- તો એક ઓપીયમ આયા ઓપીયમ. (યુરોપીયન) અફીણના (આબકારીના- એકસાઈઝવાળા) ઓલો કહે એક રૂપિયો લઉં. મૈંને કહા તુમ્હારે હમારે સંબંધ હૈ કુછ ? હમ તો વેપારી હૈ તો વેપારીકી સાથ પોસ્ટમેન, માસ્તર ઉસકી સાથ હમારે સંબંધ હૈ. તેરી

સાથ હમારે સંબંધ ક્યા હૈ ? વો કહે રૂપિયો લઉં. મેં કહ્યું આઠ આના. એ પડી તકરાર. પીછે તકરાર બડી હુઈ. સવા મહિના કેસ ચાલ્યા ખર્ચ હુઆ બહુ તકરાર હુઈ ખોટા, અંગ્રેજ હતો. વડોદરાનો મોટો ૬૩ કી સાલમેં એક મહિનાકા ત્રણ હજાર રૂપિયા પગાર, ૬૩ કી સાલમેં હોં.

તીન કલાક હમારે કહેના પડા. ઉસને દેખા તો ઓહો આ તો વાણીયા આ તો ગુન્હેગાર જ નથી. પીંજરામેં નહીં ખડા રખના, બહાર ખડા રખો. જવાબ આપો. ખોટો કેસ અમે તો વાણીયા અમારા મોઢા તો જોવેને કે – અમે તો વાણીયા. અમારા પિતાજી હતા. આ તો વાણીયા હૈ ગુન્હા અફીણકા કૈસા ? ગોરા હોં; કારકૂન, નહીં પીંજરામેં નહીં. ખુલ્લા રાખો. પૂછો જવાબ દેગા મેરે તીન કલાક જવાબ દેના પડા થા કોર્ટમેં. ૧૭ વર્ષકી ઉંમરમેં, હમારા પિતાજી થા હમારા ગાંડાભાઈ થા. કેમ કાનજી ક્યા હુઆ ? ક્યા હોવે હમારે તો કાંઈ ડર-બર હૈ નહીં. સચ બાત થી વહ કહે દીયા. ઉસકો બી ઘા લગ ગયા થા કે ઓહો બાત તો સચ્ચી લગતે હૈ. સમજમેં આયા ? તો પાંજરાપોળમેં રખતે હૈ બીજાકો, પાંજરાપોળ ક્યા કહેતે ? પીંજરામેં, પાંજરામેં રખતે હૈ. સમજમેં આયા ? એમ જ્યાં સિદ્ધ ભગવાન હૈ ત્યાં પાંજરામેં નિગોદ હૈ. પીંજરા સમજતે હૈ ને પીંજરામેં નિગોદ હૈ.

અહીંયા તો કહેના હૈ સિદ્ધની સંખ્યા કરતા સંસારી જીવની સંખ્યા અનંતગુણી હૈ, ઔર ઉસસે પરમાણુ અનંતગુણા હૈ. આ પરમાણું રજકણ પોઇંટ. (આંગળી દેખાડીને) આના ટૂકડા કરો તો અનંત રજકણ. ઔર પરમાણુ કરતા તીન કાલકા સમય અનંતગુણા હૈ, ઔર તીનકાલકા સમય કરતા આકાશ આકાશ જો હૈ ને ? વ્યાપક, વ્યાપક-વ્યાપક, તો આકાશકા પ્રદેશ અનંત ગુણા હૈ ઔર ઉસસે અનંતગુણા એક જીવકા ગુણ હૈ. સમજમેં આયા ? ઈતની સંખ્યા હૈ આત્મા પાસે પુંજી. અહીંયા તમારી પાસે બે-પાંચ-દસ કરોડ થઈ જાય ત્યાં તો કહે આહાહા ! પૈસાવાળા ધૂળમેંય હૈ નહિ સૂનને. એ ઈ ભગવાનજીભાઈ (જી. પ્રભુ) (એની પાસે ક્યાં રૂપિયા છે) એની પાસે પચાસ-સાંઈઠ લાખ તો છે ઓલા પાસે કરોડ ઉપર વળી બીજા હશે હાલોને- ધૂળમાંય હૈ નહીં. એઈ આ બધા બેઠા શોભાલાલજી ને- પણ એટલા પૈસા છે ? સિદ્ધના ગુણ અનંત-દ્રવ્યના ગુણ છે જે અનંત, એટલા પૈસા છે તમારી પાસે ? ઐસા આત્મામેં અનંત ગુણ હૈ અનંતાનંત; અનંતાનંત જ્યાં ઉસકી પ્રતીતિ હુઈ અંતર્મુખ હોકે અનંત ગુણકી શક્તિકી વ્યક્તતા એક સમયમેં પ્રગટ શક્તિ હોતી હૈ. આહાહા-બરાબર ! એક ભી ગુણ શક્તિમેંસે વ્યક્ત ન હો ઐસા બને નહીં (વાહ રે વાહ પ્રભુ, ધન્ય વીતરાગ.....) સમજમેં આયા ? આહાહા ! આવો ભગવાન.

તેની તથા તેરમા ગુણસ્થાનવર્તી આત્માને જ્ઞાનાદિ ગુણો સર્વદેશ ભાઈ, બેય લીધું ને ભાઈ. કેવળજ્ઞાનીને ટોડરમલે લીયા હૈ જ્ઞાનાદિ ગુણો સર્વદેશ પ્રગટ હુઆ હૈ. પરમાત્મા અરિહંતકો સબગુણ વ્યક્ત પૂરણ હો ગયા હૈ. ચોથા ગુણસ્થાનમાં એક અંશે, એક દેશે,

એક ભાગે, સબ ગુણકા એક ભાગમાં, એક દેશમાં પવિત્ર પ્રગટ હુઆ હૈ. પણ અહીંયા તો મોક્ષમાર્ગકી તીન પર્યાયકી બાત કહેના હૈ, પણ તીનકી સાથ અનંત પર્યાય પ્રગટ હોતી હૈ. સમજમેં આયા ? ઓ વખતે કહા થા, વહાં, જયપુર.

અહીંયા કહેતા હૈ પર્યાયસે પરિણમતા હૈ, આંહી તો તીનકી બાત લેના હૈ ને ? પણ એકકી સાથ અનંતા અનંતા અનંતી આ સંખ્યા ગુણ કહા, ઉસકા સબકા પવિત્ર પર્યાય પ્રગટ ચોથે ગુણસ્થાને હો જાતી હૈ, સમજમેં આયા ? કિતની લક્ષ્મી ઈસકી પાસ હૈ! (ખજાના ખુલ ગયા ચોથેથી) ચોથેસે ખજાના ખુલ ગયા હૈ. અજ્ઞાનીકો સારા ખજાના બંધ હૈ. ક્યોંકિ રાગ અને આત્મા પર્યાયમેં એકત્વબુદ્ધિ કરનેવાલા મિથ્યાદૃષ્ટિ, સારા ખજાના બંધ હૈ ઉસકો. સમ્યગ્દર્શન જ્યાં હુઆ, કુંચી ખુલ ગઈ. હવે નીકાલો કરતે કરતે અંદર- સમજમેં આયા ? ઐસા પર્યાય હૈ વો તો ઐસે પર્યાયકા પરિણમન હુઆ, સમજમેં આયા ? આહાહા !

" નિજ પરમાત્મ દ્રવ્યકે સમ્યક્ શ્રદ્ધાન, સમ્યગ્જ્ઞાન અનુચરણરૂપ પર્યાયસે પરિણમતા હૈ. " જુઓ પર્યાયસે પરિણમતા હૈ ઐસા લીયા. ઐસી અવસ્થાકા પરિણમન, અવસ્થાકા હોતા હૈ. " વહ પરિણમન " હવે અહીંયા કહેતે હૈ, ઓ પરિણમન જો ધર્મકા હુઆ, સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રકી પર્યાય, પરિણમન, અવસ્થા પ્રગટ હુઈ, તો ક્યા ભાવે હુઈ, આગમ ક્યા ભાવ કહેતે હૈ ઔર અધ્યાત્મ ક્યા કહેતે હૈ, ઉસકો ? " એ પરિણમન આગમ ભાષાસે ઔપશમિક, " દેખો, જુઓ આ ખુલાસા આચાર્ય કરતે હૈ. કે ઉપશમ સમકિતમેં ભી શુદ્ધ પરિણમન પ્રગટ હુઆ હૈ, યાને ઓ પરિણમનકો યહાં શુદ્ધ-ઉપયોગ ભી કહેગા. સમજમેં આયા ? હૈ ને યહાં દેખો આખીરમેં, શુદ્ધાત્મા-અભિમુખ પરિણામ, શુદ્ધોપયોગ ઇત્યાદિ (અધ્યાત્મ ભાષામેં) હા... આ ઉપશમભાવમેં ભી શુદ્ધોપયોગ હૈ ઐસા યહાં આચાર્ય સિદ્ધ કરતે હૈં.

કેમકે ઉપશમભાવ, ક્ષાયિક ભાવ ઔર ક્ષયોપશમ ઐસે ભાવત્રય કહા જાતા હૈ, કિસકો ? જો અપના નિજ પરમાત્મા ધ્રુવ સ્વરૂપ ભગવાન ઉસકી શ્રદ્ધા, જ્ઞાન ને રમણતા ઓ તીન પર્યાય જો હુઈ એ ક્યા ભાવે હૈ ? કે ઉસકો આગમ ભાષાસે, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ ને ક્ષાયિક ઐસા ભાવ તીનકો કહેનેમેં આતા હૈ આહાહા ! એને લખ્યુ છે ભાઈ ઓલાએ - કેમકે શુદ્ધ ઉપયોગ તો લાગે છે આચાર્યનું કહેવું. (ચોખ્ખું લખ્યું છે) છતાં પણ પોતાનું બીજું વાંચ્યુ, એવો અર્થ બીજે ઠેકાણે પણ એક- સમયસારમાં છે. અહીંથી મરીને સમ્યગ્દૃષ્ટિ જાય છે ને ત્યાં- તો સમકિતની ભાવના છોડતા નથી. શુદ્ધ ભાવના છોડતા નથી સ્વર્ગમાં રહે છે, અને પછી અહીં આવે ત્યારે સમવસરણ, તીર્થંકર, કઈ ગાથા છે ? એ સમયસાર- ૧૩૦-૧૩૧ જયસેનાચાર્યની ટીકા વીતરાગ સ્વ-સંવેદન ભેદજ્ઞાની જીવ, ધર્મી જીવ, રાગ રહિત અપના શ્રદ્ધા જ્ઞાનને ચારિત્ર પ્રગટ

હુઆ ઓ જીવ- શુદ્ધાત્મા ભાવનારૂપે પરિણામ કરોતી- શુદ્ધાત્મ કર્તા-કર્મ હૈ ને? કર્તા-કર્મની ગાથા છે. ૧૩૦-૧૩૧-શુદ્ધાત્મભાવના આ પર્યાય કહી હૈ વો, સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન એ શુદ્ધાત્મભાવના, પરિણામ કરોતિ-સપરિણામ. સર્વોપિ જ્ઞાનમયો ભવતિ, રાગકા વિકલ્પ નહીં ઉસમેં, સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્ર જ્ઞાનમય હૈ. તતશ્ચ એવ જ્ઞાનમયં પરિણામ એવ સંસાર સિદ્ધિ સ્થિત્વા દેવેન્દ્ર-લોકાંતિક મહ-દેવો પૂજ્વા ઘટિકાત્વયં મતિ-શ્રુત અવધિરૂપં જ્ઞાનમય ભાવમ્ પર્યાય લભન્તે તહાં- વિમાનમ્ પરિવાર આદિ વિભૂતિ જીર્ણ પરિણમનેવગત્વ ગણત્રી પંચમહાવ્રતે ગત્વા. સમ્યગ્દૃષ્ટિ મહાવિદેહમેં સ્વર્ગમેં જાતે હૈ- પીછે અપની ઋદ્ધિકો તૃણમાત્ર સડેલા તરણા દેખતે હૈ. ચાહે વૈમાનિક પહેલા દેવલોક, બીજા દેવલોક ગયા તો કિમ્ પશ્યતિ મહાવિદેહ ગત્વા તદ્ ઇદં સમોસરણં. ઓહો! આ ભગવાન બિરાજતે હૈ, જો સૂના થા, પ્રત્યક્ષ દેખે. ભગવાન પાસે જાતે હૈ ને? દૂસરા વાક્ય અપન દૂસરા વાક્ય લેના હૈ- એ તે ભેદાભેદ રત્નત્રય આરાધકા છે પરિણમતા ગણધર દેવા. સમોસરણમાં દેખા કે ઓહો! આ ગણધર ને મુનિઓ જે સૂના થા ભેદ, અભેદ રત્નત્રયરૂપે પરિણત સમોસરણમાં બિરાજતે હૈ.

અહીં દૂસરી બાત કહી હૈ, પરમાગમે શ્રુયતે દષ્ટવા પ્રત્યક્ષેણ આગમસે સૂના થા વો સમકિતી વહાં જાતે હૈ વહ પ્રત્યક્ષ દેખા. વિશેષ દ્રઢમતિ ભૂત્વા- પ્રત્યક્ષ દેખાને સારા ચતુર્થ ગુણસ્થાને શુદ્ધ ભાવના અપરિત્યજ્ય અહીંયા વજન છે ભાઈ ત્યાં વળી ઓલાએ કીધું શુદ્ધ ભાવના એટલે શુદ્ધ-ઉપયોગ લેવો એમ નહીં, ફલાણું નહીં એમ ગોટા વાળ્યા છે. અરે! આ ક્યા કહેતે હૈ સમજમેં આયા. "શુદ્ધ ભાવના અપરિત્યજય નિરંતર ધર્મધ્યાનેન દેવલોકે કાલં ગમયિત્વા" બસ પછી (મનુષ્ય ભવ) મનુષ્ય ભવ થઈને મોક્ષ જશે. સમજમેં આયા? જયસેન આચાર્યકી ટીકા. ૧૩૦-૧૩૧ ગાથા સમયસાર જયસેનાચાર્યની ટીકા- સમજમેં આયા?

ક્યા કહેતે હૈ દેખો, એ જે આત્મામેં અપના ધ્રુવ સ્વભાવ ધ્રુવ ઉસકી સન્મુખ હોકર જો સમ્યગ્દર્શનજ્ઞાન ધર્મકી પર્યાય, મોક્ષકા માર્ગકી પર્યાય ઉત્પન્ન હુઈ, ઈસકો ક્યા ભાવ કહેના આગમ ભાષાએ, એ ઉપશમભાવ બી કહો; ક્ષયોપશમ ભી હો ઔર ક્ષાયિક ઐસે ભાવત્રય કહા જાતા હૈ. મોક્ષમાર્ગકી પર્યાયકો ઉપશમભાવ ભી કહેતે હૈ, ક્ષયોપશમ ભી કહેતે હૈ, ઔર ક્ષાયિક બી કહેતે હૈ. ઉપશમભાવ સમકિત ચોથેસે અગિયાર સુધી હોતા હૈ. ચારિત્ર, ઉપશમ ચારિત્ર અગિયારમેં હોતા હૈ. સમજમેં આયા? ઔર ક્ષયોપશમ સમકિત ચોથેસે સાતમે રહેતે હૈ, ઔર ક્ષાયિક સમકિત ચોથેસે સાદિ અનંત રહેતે હૈ. સમજમેં આયા?

અહીંયા તીન ભાવ ગીનનેમેં આયા હૈ ને? તો જો ઉપશમ ભાવ સમકિત હૈ વો રહેતે હૈ. પણ હૈ વો શુદ્ધ ઉપયોગરૂપી ભાવ. આહાહા! સમજમેં આયા? ઔર

ક્ષયોપશમભાવ હો પીછે તો બી ક્ષયોપશમ ચોથેસે સાતમે તક રહેતે હૈ સમકિત, પીછે આઠમેસે ક્ષાયિક હો જાય, યા ઉપશમ હો જાય. ઓ બી ક્ષયોપશમ સમકિતકો ભી યહાં આત્માકા પરિણામ ઉપયોગ શુધ્ધોપયોગ કહેનેમેં આયા હૈ. અને ક્ષાયિક સમકિત ચોથે, આત્મા જીસમેં, સવેરેમેં કહા થા, કલંક નહીં ઐસા ભગવાન શુદ્ધ ઉપયોગ સ્વભાવી, દ્રવ્ય હી ઐસા હૈ. ઐસા દ્રવ્યકા ભાન હુઆ તો શુદ્ધ ઉપયોગરૂપી પરિણામ, ઉસકો ઉપશમ કહો, ક્ષયોપશમ કહો, ભૂમિકા પ્રમાણે અને ક્ષાયિક તીન ભાવકો ભાવત્રય કહા જાતા હૈ. સમજમેં આયા ?

અધ્યાત્મ ભાષાએ, આગમ ભાષામાં તીન, શુદ્ધાત્મા અભિમુખ પરિણામ, શુદ્ધ-દ્રવ્ય સ્વભાવ ભગવાન એના અભિમુખ, સન્મુખ પરિણામ. ઔર શુધ્ધોપયોગ ઇત્યાદિ પર્યાય સંજ્ઞા પાતા હૈ. ઇત્યાદિ મોક્ષમાર્ગકી પર્યાયમેં, આ નામ ઇત્યાદિ ઐસા દ્રવ્યસંગ્રહમેં ૬૫ નામ આદિ લીયા હૈ. (૬૫) પાંસઠ નામ. ઓ આયેગા સવેરેમેં.

પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ.

*****